

Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande

Uppdrag: Historia och demokrati

Perspektiv på studieresor till Förintelsens minnesplatser

av

Ola Flennegård

AKADEMISK AVHANDLING

som med tillstånd av Utbildningsvetenskapliga fakulteten vid
Göteborgs universitet för vinnande av doktorsexamen
i pedagogiskt arbete framläggs till offentlig granskning

Fredagen den 19 januari 2024, kl. 13:15

Sal BE 015, Hus B, Pedagogen, Göteborgs universitet

Fakultetsopponent: *Professor Claudia Lenz, MF, Vitenskapelig Høyeskole*

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Abstract

Title: Mission: History and democracy. Perspectives on study trips to Holocaust memorial sites.
Author: Ola Flennegård
Language: Swedish with an English summary
ISBN: 978-91-7963-155-0 (tryckt)
ISBN: 978-91-7963-156-7 (pdf)
ISSN: 0436-1121
Keywords: Teaching and learning about the Holocaust, Holocaust education, democratic education, antisemitism, study trips, memorial sites

Förintelsen som absolut moralisk referenspunkt i det senmoderna samhället innebär att undervisning och lärande om Förintelsen tillmäts stor vikt inom utbildningssektorn. Sedan millenniumskiftet har studieresor till Förintelsens minnesplatser vuxit fram som en gräsrotsrörelse inom den svenska skolan, och bidragit till att omkring var fjärde svensk tjuugoåring besökt det statliga museet Auschwitz-Birkenau. Trots omfattningen av skolans pedagogiska insatser är arbetet med studieresorna obeforskat i Sverige. Avhandlingen belyser och problematiserar explorativt hur relationen mellan å ena sidan utbildning om Förintelsen och å andra sidan skolans demokratiuppdrag gestaltar sig i lärares och elevers praktiska arbete med att förbereda, genomföra och följa upp studieresor till Förintelsens minnesplatser, genomförda i en svensk nationell utbildningskontext.

Avhandlingen är en sammanläggningsavhandling bestående av fyra kvalitativa, empiriska delstudier. Materialet utgörs av intervjuer med nio lärare med varierande erfarenheter av studieresor och 49 elevers skriftliga reflektioner skrivna före, under och efter två studieresor. Vidare ingår två fallstudier med intervjuer och observationer med lärare och elever före och efter två olika studieresor. Avhandlingen förankras teoretiskt i kritisk diskursanalys (CDA) och undersöker mönster i lärares och elevers diskursiva praktik. Därmed genereras en tentativ översikt över hur kunskaper om Förintelsen i arbetet med studieresorna formas och knyts samman med demokratiska kärnvärden.

Avhandlingen visar att två diskursordningar, benämnda *skolans demokratiuppdrag* och *den sekulära pilgrimsresan*, samverkar och reglerar arbetet med studieresorna med syfte att socialisera eleverna in i demokratiska kärnvärden. Däremot förpassas förklarande ansatser, som antisemitism som drivande faktor i Förintelsen, generellt till undervisningens periferi. Detsamma gäller också förankring av undervisningens innehåll i Förintelsens specifika historiska sammanhang. Det medför att elever riskerar att utveckla en grund förståelse för Förintelsens orsaker och en begränsad conceptualisering av Förintelsen som historisk händelse. Sammantaget problematiserar avhandlingen Förintelsens universalisering, genom att visa hur den innebär att didaktiska potentialer, särskilt utvecklandet av kunskaper om antisemitism, tenderar att förbigås.